

FILATELIST št.15

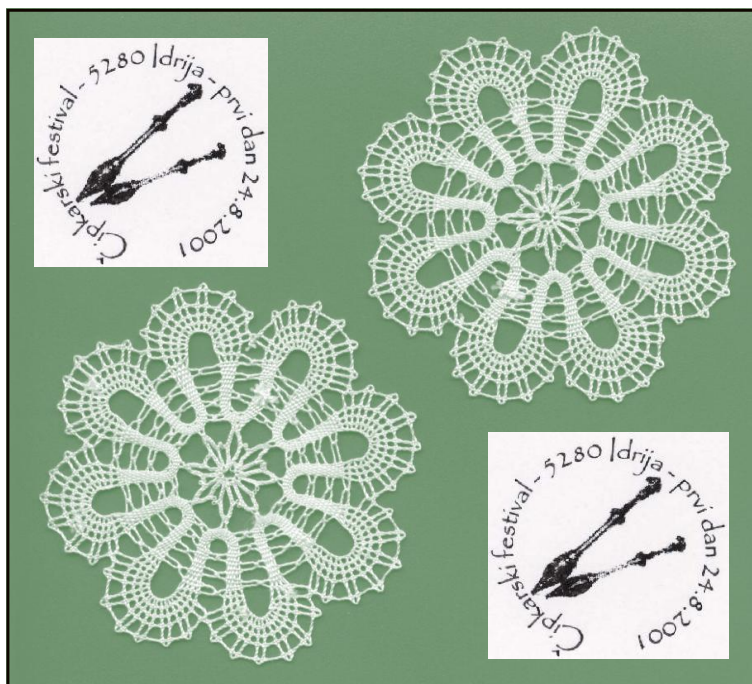
Glasilo Filatelističnega društva Idrija

25. avgust 2001

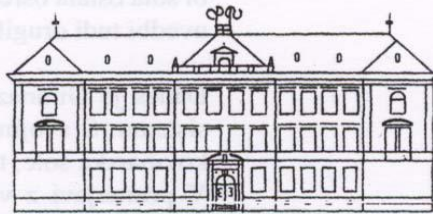
VSEBINA

<i>DVA PRAZNIKA</i>	- Nikolaj Jereb	3
<i>XX. ČIPKARSKI FESTIVAL</i>	- Mirjam Gnezda	6
<i>MLADOST MED GORAMI</i>	- Nikolaj Jereb	8
<i>ZNAMENJE VEKOV 1500 – 2000</i>	- Janez Kavčič	9
<i>POŠTA CERKNO V NOVIH PROSTORIH</i>	- Nikolaj Jereb	12
<i>PISMA NARAVOSLOVNIH SPOZNAJ</i>	- Janez Kavčič	14
<i>SKOZI DOGODKE</i>	- Nikolaj Jereb	19
<i>MORDA ŠE NISTE VEDELI</i>	- Silvester Bajc	21
<i>IN MEMORIAM - MIRKO KOBAL</i>	- Janez Kavčič	25
<i>NAPAKE NA SLOVENSКИH ZNAMKAH</i>	- Franc Vidmar	28
<i>FILATELISTIČNA KARIKATURA</i>	- Silvester Bajc	30

FILATELIST je glasilo Filatelističnega društva Idrija. Izhaja vsaj enkrat letno v nakladi 100 izvodov. Uredniki: Ljubo Ukmar, Silvester Bajc, Nikolaj Jereb, Janez Kavčič, Franci Jereb.
Lektor: Janez Kavčič

Uvodni članek to pot posvečam dvema pomembnima dogodkoma: dvajsetemu jubilejnemu čipkarskemu festivalu in stoletnici prve slovenske realke. Oba imata močne korenine globoko v preteklosti Idrije, globoko v naprednem duhu idrijskih knapov ter v pridnosti in občutku za lepo umetnost njihovih žena. Dogodka odprto kažeta dušo Idrije, našega najstarejšega rudarskega mesta, ki je bilo svoj čas drugo največje mesto na Kranjskem.

PRVIH STO LET

GIMNAZIJA JURIJA VEGE IDRIJA

Poleg petstoletnega rudarjenja in njegove dediščine je klekljanje najbolj razpoznavna značilnost Idrije. V zadnjem desetletju se klekljanje pospešeno oživlja. Urad za intelektualno lastnino Republike Slovenije je leta 2000 izdal listino o geografskem poreklu "Idrijske čipke". Vsakoletna osrednja poletna prireditel, Čipkarski festival, že dobiva mednarodni značaj. Filatelistično društvo redno obeležuje idrijske čipkarske praznike s priložnostnimi poštami žigi in priložnostnimi ovitki. Letošnji festival sovpada s 125 - letnico Čipkarske šole v Idriji. Zato smo poskušali pripraviti čimbolj imenitno filatelistično obeležje. Pošti Slovenije smo predlagali izdajo ilustrirane pošne dopisnice z motivom klekljaričice. Predlog je bil sprejet in ob zelo uspešni seriji dvajsetih rednih poštah znamk z motivi idrijskih čipk iz let 1996 in 1997, bo ilustrirana pošna dopisnica dostojno počastila jubilejni čipkarski festival.

Mlada oblikovalka Darka Erdelji je februarja letos obiskala Čipkarsko šolo v Idriji in Mestni muzej. Seznanila se je s tradicijo klekljanja v

Idriji in si ogledala razstavljenе čipke. Za poštno dopisnico je izrisala in oblikovala prikupno, okroglolično klekljarico. Ta sicer ni tipično staro idrijska, knapovska klekljarica, ostrih potez, ki izdajajo pomanjkanje in kljubovanje težavam. Vsekakor pa nazorno prikazuje spletnje srebrnih niti v križčevke, bučke, rogljičke...Njen vedri izgled pa morda napoveduje boljše čase idrijski čipki. Darka Erdelji je oblikovala tudi

poštni žig prvega dne. V njem sta simbolično upodobljena dva kleklja. Žig je okrogel in nosi napis Čipkarski festival, 24.8.2001, 5280 Idrija. Oblikovalka je najprej izdelala osnutek žiga z enim klekljem. Pripomnili smo, da mora upodobiti vsaj dva. Zagrešila je še eno napako: napisala je staro poštno številko 65280 Idrija. Upali smo, da jo bo Pošta spregledala. Ko sem Službi za znamke Pošte Slovenije sporočal pripombe k osnutku žiga, sem to napako previdno zamolčal. Pa mi je vodja službe takoj povedala, da so tudi staro poštno številko popravili. Škoda, bila bi zanimiva napaka. Praznik klekljanja in čipk se je začel z otvoritvijo razstave čipk dne 21.6.2001 na predvečer praznika občine Idrija. FD Idrija je razstavi dodalo priložnostno razstavo znamk, ovitkov in žigov ter razglednic različnih držav z motivi čipk in klekljanja.

V počastitev stoletnice prve slovenske realke bo Pošta Slovenije izdala priložnostno poštno znamko! Najstarejše slovensko rudarsko mesto Idrija je slovelo po dobro organiziranem in kvalitetnem osnovnem šolstvu. Prizadevanja rudarjev in meščanov za redno javno srednjo šolo pa sta močno ovirali tedanja avstrijska birokracija in šolska oblast. Prvi poskus ustanovitve mestne nižje gimnazije leta 1894 ni uspel. A knapovska vztrajnost je bila poplačana. Dne 18. avgusta 1900 so na seji občinskega sveta sprejeli sklep o ustanovitvi nižje realne gimnazije in istega leta podpisali znamenito Ustanovno listino. V njej je med drugim zapisano, da ustanavljajo realko na željo prebivalstva, da bo za to šolo občina zagotovila potrebno šolsko poslopje in ga na svoje stroške primerno vzdrževala ter oskrbovala z vso opremo in učnimi pripomočki. Posebej je zapisano, da bo na tej šoli učni jezik slovenski!

Takratni idrijski župan Dragotin Lapajne se je predano lotil dela in že 18. septembra 1901 na slovesni občinski seji izročil ravnatelju ključ šole. Prvi ravnatelj Karol Pirc je poudaril, da je idrijska realka prva, v kateri se poučuje predvsem v materinem, slovenskem jeziku! S šolskim letom 1905/06 se je nižja realka preoblikovala v višjo. Slovenski učni jezik pa se je v znatni meri obdržal tudi v višjih razredih.

Realke so podržavili leta 1909 in pritiski germanizacije so se stopnjevali do konca 1. svetovne vojne. Po italijanski zasedbi se je slovenstvo kmalu znašlo pod udarom fašistične politike, ki je tudi slovensko realko v Idriji leta 1926 dokončno ukinila. Kar 30 let je bilo treba čakati, da se je Idrija znova veselila gimnazijskih maturantov, naslednikov realčanov. Kljub različnim šolskim reformam je Gimnazija Jurija Vege, naslednica realke, ostala vseskozi razpoznavna po kvaliteti znanja in po tradiciji njenih ustanoviteljev.

Ko smo novembra 2000 razmišljali, kako bi naše društvo pripomoglo k temu prazniku, smo se odločili, da bo sto let prve slovenske realke oznanjal reklamni poštni žig, flam, v strojnem žigosalniku na pošti v Idriji. Poleg tega je društvo nameravalo izdati tudi priložnostni poštni žig in priložnostni ovitek na dan glavne slovesnosti v septembru 2001. Vendar mi je vseskozi nagajala zamisel o priložnosti poštne znamke. V decembru leta 2000 sem z idejo seznanil Mirana Jurjavčiča, ki je član IO FZS ter poslanca Državnega zbora Sama Bevka. S skupnimi močmi

in ob izdatni podpori generalnega direktorja Pošte Slovenije mag. Alfonza Podgorelca, je Komisija za znamke in poštno vrednotnice vendarle sprejela sklep o izdaji priložnostne poštno znamke ob jubileju prve slovenske, idrijske realke. Ta odločitev je veliko priznanje Filatelističnemu društvu Idrija in dostojna oddolžitev prizadevanju naših prednikov. Dodati je treba, da je bila uresničitev našega predloga še toliko težja, ker je ta znamka letos že četrta, ki je bila sprejeta mimo lani potrjenega programa za leto 2001. Letošnje izjeme so 60 let OF, obisk državnikov Busha in Putina, 150 let Mohorjeve družbe in naša realka!

Pred sto leti, ko so bile na Slovenskem šole pretežno nemške, so idrijski rudarji in meščani na lastne stroške postavili in vzdrževali v Idriji srednjo šolo z vrhunskimi učitelji, ki je kot prva imela slovenski učni jezik. S tem je izdaja dodatne priložnostne poštno znamke utemeljena! Za jubilej prve slovenske realke, ko se spominjamo močne narodne zavesti naših prednikov in njihove želje po izobraževanju v materinem jeziku, je naše društvo naredilo vse, kar je v njegovi moči in pristojnosti.

Niko Jereb

NEKAJ MISLI OB JUBILEJNEM XX. ČIPKARSKEM FESTIVALU V IDRIJI

Jubileji so vedno točke, mejniki, ob katerih se ustavimo, da bi analizirali prehojeno pot. Čas za veselje, zdravice in čestitke se navadno izteče v čas za razmislek, največkrat o nadaljnji prihodnosti.

Idrijski Čipkarski festival letos slavi že 20. jubilej. V zadnjih nekaj letih si je utrdil sloves na mednarodnem zemljevidu klekljarskih dogodkov. Po pomembnosti se postavlja ob bok podobnim prireditvam v Raumi na Finskem, v Prešovu na Slovaškem, v češkem Vamberku, italijanskih Novedratah, Sansepolcru itd. To dokazujejo številni evropski strokovnjaki s področja čipkarstva in eminentni gostje, ki vsako leto prihajajo v naše mesto in želijo v svojih rokovnikih označiti datume prihodnjih festivalov. Nihče od njih ne pozna težav, s katerimi se vedno znova

sooča organizator prireditve. Problem niso ideje, teh je navadno še preveč, temveč finančna sredstva za njihovo realizacijo. Čipkarski festival je po svojem vsebinskem obsegu in vložnem kapitalu prerasel okvire, ki jih še zmore nadzirati peščica predstavnikov lokalne oblasti, posameznih institucij in podjetij. Domače gospodarstvo v njem očitno ne vidi zadostne promocije, prav tako kot mnogim domačinom – na žalost – še vedno pomeni zgolj večerno zabavo. Vsi sodelujoči pa se nanj pripravljajo že mesece prej. Prav zaradi njih ohranja festival združevalno vlogo v širši lokalni skupnosti. Ta se na zunaj odraža v enotnosti, v povezanosti ljudi z mestom, ki jo v festivalskih dneh lahko začutijo tudi obiskovalci prireditev. Slednjih pa je iz leta v leto več.

Čipkarski festival leta 1956 v Mejci.

foto: fototeka Mestni muzej Idrija

Letošnji Čipkarski festival se bo uradno pričel z otvoritveno slovesnostjo in dvigom festivalske zastave pred čipkarsko šolo v petek, 24. avgusta 2001. Osrednji dogodek bo v nedeljo na Trgu sv. Ahacija, kjer bo potekalo državno tekmovanje otrok in odraslih v klekljanju. Večina prireditev bo mednarodnih: konferenca projekta Leonardo da Vinci »Vloga klekljarske tradicije v turizmu in evropski politiki zaposlovanja«, otvoritev razstave »Chantilly – modna čipka«, čipkarska delavnica, posvet »Kako ločiti kvalitetno čipko od nekvalitetne«, predavanje o negi in vzdrževanju čipk ... Program bodo dopolnjevale številne razstave čipk, sejem domačih obrti, demonstracije klekljanja na mestnih ulicah in

vsebinska oživitev rudarske hiše. Novost bodo gledališke predstave za otroke, manjkalo pa ne bo niti večerne zabave z znanimi glasbenimi skupinami.

S spustom festivalske zastave in koncertom iz cikla Grajskih večerov v petek, 31. avgusta 2001, bo Idrija zadovoljno potonila v zaslužni počitek. Le organizatorju bosta ostala dvom in še večja odgovornost: »Kaj pa naslednje leto?«

Mirjam Gnezda

MLADOST MED GORAMI

Ob 110. obletnici rojstva pisatelja Franceta Bevka je Muzejski klub Cerknovo pripravil Bevkove dneve pod naslovom Mladost med gorami. Odvijali so se od 15. do 17. septembra 2000 v Cerknem in v Zakojci, rojstni vasi pisatelja, pred njegovo domačijo. Sodelovale so osnovne šole, ki nosijo ime pisatelja Franceta Bevka. Program je bil bogat. Od prikaza domačih

obrti, predstavitve osnovnih šol, razstave o pisateljevem življenju in literarnem ustvarjanju, do nastopa lutkovnega gledališča in podob iz Bevkovih pastircev in pestern.

Filatelistično društvo Idrija je skupaj z Muzejskim klubom Cerkno ta praznik obeležilo s priložnostnim poštnim žigom in priložnostnim ovitkom (FD Idrija, št. 45). Enobarvni priložnostni ovitek predstavlja podobo pisatelja Franceta Bevka in motive iz njegovih povesti, priložnostni poštni žig pa je povzet pa karikaturi pisatelja, ki jo je narisal Borut Pečar. Oboje je oblikoval Edo Dežela iz Cerkna. Žig je bil dne 16.9.2000 v uporabi na pošti 5282 Cerkno. Predstavitev filatelistično poštnega obeležja je bila 15. septembra 2000 ob 19. uri v prostorih cerkljanskega muzeja. Na slovesnosti je predsednik Muzejskega kluba Cerkno Marjan Platiše orisal življenjsko pot našega pisatelja, predsednik FD Idrija Niko Jereb pa je predstavil priložnostno obeležje. FD Idrija je pripravilo v teh prostorih tudi manjšo filatelistično razstavo. Na 36 albumskih listih so bile predstavljene zanimivejše društvene izdaje.

Niko Jereb

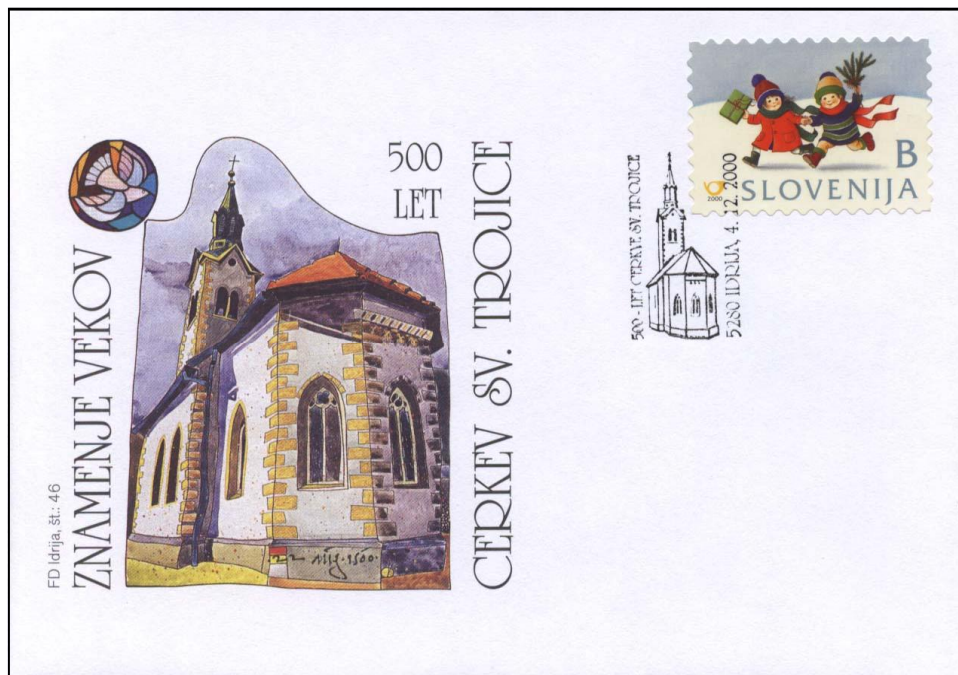
ZNAMENJE VEKOV 1500 – 2000

Cerkev svete Trojice v Idriji

Lanski god svete Barbare (4. december 2000), tradicionalni rudarski praznik, se je našemu društvu ponudil kot dobrodošla priložnost za predstavitev spominske izdaje (FD Idrija, št. 46), posvečene 500-letnemu jubileju najstarejšega idrijskega svetišča – cerkve svete Trojice. V dvorani gradu Gewerkenegg smo promocijo filatelističnega obeležja (ovitek z vložnim kartončkom in priložnostni poštni žig je oblikoval Nande Rupnik) združili s predavanjem o častitljivem sakralnem spomeniku. Prireditelj je bila pravzaprav uvod v izid knjige Znamenje vekov (avtor Janez Kavčič), ki jo je izdala Založba Bogataj pred božičnimi prazniki. Ne gre pozabiti, da je idrijska župnija počastila 500-letnico prve kapele v kraju že poleti 2000, saj je bila v sveti Trojici 19. in 20. avgusta na ogled razstava Dragocenosti idrijskih cerkva, 22. avgusta

pa je v njej potekalo slovesno bogoslužje.

Na spominski ovitek in informativni kartonček (tekst Janez Kavčič) je oblikovalec umestil svojo upodobitev cerkve (tuš – akvarel, 1993), s kate-

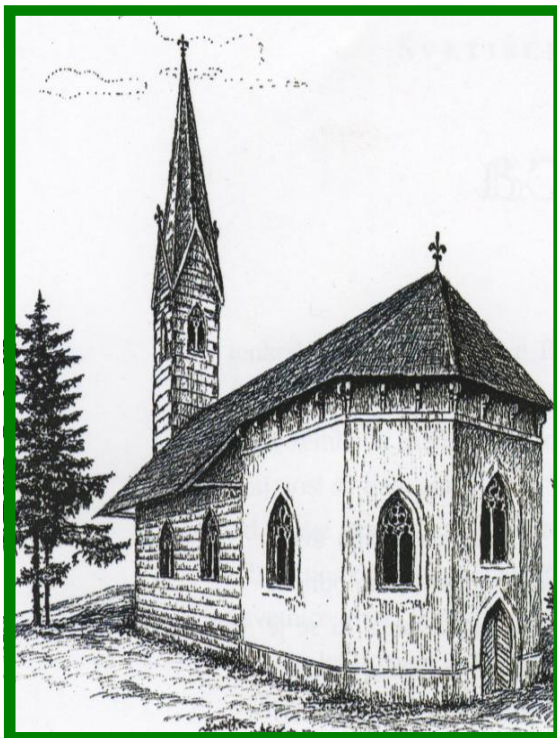
ro je poudaril predvsem poznogotske slogovne značilnosti prezbiterija, ki so prišle do izraza po temeljiti prenovi stavbe v letih 1981 – 1984. V temelj je domiselno dodal idrijsko zastavo in »rojstni datum« prvotne kapele - 22. avgust 1500, izpisan iz takratne originalne listine. Detajl vitraže z motivom goloba – Sv. Duha nas spomni, da je bila cerkvica sprva poimenovana po tretji božji osebi. V poštnem žigu so v pravih proporcijah miniaturno izrisane osnovne konture stavbe.

Cerkev svete Trojice je povezana s samimi začetki rudnika in mesta ter je živa priča poltisočletne idrijske preteklosti. Stoji na kraju, kjer so okrog leta 1490 prvič odkrili samorodno živo srebro. Rudarji so že po nekaj letih postavili majhno (najbrž leseno) cerkvico, vikar oglejskega patriarha pa je 22. avgusta leta 1500 dovolil opravljanje obredov v njej. Nekaj desetletij so maševali le duhovniki iz bližnje Spodnje Idrije, ki je kot pro-

strana župnija – fara v cerkvenem pogledu upravljala tudi rudarsko Idrijo. Posebej velja poudariti, da si je v drugi polovici 16. stoletja svetišče za dalj časa prilastila močna idrijska protestanska skupnost.

Stavba in njena oprema sta prestali mnoga burna razdobja idrijske zgodovine, doživeli vrsto bolj ali manj posrečenih predelav, pa vendar uspeli ohraniti avtentične prvine gotskega in baročnega sloga. Po temeljiti prenovi v letih 1981 – 1984, ki so jo vodili dekan Stanko Medvešček, arhitekt Franc Kvaternik in umetnostni zgodovinar Emilijan Cevc, je cerkev - skupaj z dragocenim umetniškim inventarjem - znova zasijala kot pravcati biser v zakladnici kulturne dediščine.

Stilno izjemno prečiščeno podobo zunanjsčine (okenski okvirji z rozetami, stenske dekoracije) nudi zlasti pogled z vzhodne strani. Duhovno in estetsko težišče komorne sakralne notranjsčine predstavlja prezbiterij iz leta 1629, ki se ponša z mojstrskim rebrastim obokom. Spiritualno vzdušje stopnjujejo barvite vitraže, s katerimi je slikar Lojze Čemažar domiselno povezal svetopisemske motive in krajevno idrijsko ikonografijo. Ladjo bogatita baročna »zlata« oltarja iz leta 1668 in dopolnjuje kakovostna oljna podoba Sveta Trojica krona Marijo (Carl Reslfeld) iz leta 1703. Na zahodni steni je razstavljeno originalno rustikalno ogrodje dveh prvotnih gotskih oken, ki so jih kamnoseki klesali iz lehnjaka. Historična in sakralna simbolika sta sežeto artikulirani na steni prezbiterija, za darit-

Cerkev svete Trojice v 17. stoletju.
Narisal Karel Treven, hrani Helena Treven

Na zahodni steni je razstavljeno originalno rustikalno ogrodje dveh prvotnih gotskih oken, ki so jih kamnoseki klesali iz lehnjaka. Historična in sakralna simbolika sta sežeto artikulirani na steni prezbiterija, za darit-

veno mizo, kjer se pozornost in meditacija obiskovalca osredotočita na rudo, rudarski sveder in svetilko – karbidovko. Slednja gori – bedi noč in dan kot večna luč duha in človečnosti.

Idrija je spoštljivo navezana in upravičeno ponosna na častitljiv spomenik – monument vekov, ki je postal nepogrešljiva sestavina krajevne identitete. Cerkvica svete Trojice je arhetipsko in sodobno znamenje krščanske duhovnosti in omike idrijskega življa, je svetilnik na razpotju zgodovinskega izročila in prihodnosti. Domačim in tujim obiskovalcem vedno zno-va podarja nepozabna doživetja. Predvsem pa dokazuje, da Idrija ni samo »mesto naravoslovne in tehnične kulture«, temveč neprimerno več. Tudi duhovna substanca je »spiritus agens« njenega imena.

Janez Kavčič

POŠTA CERKNO V NOVIH PROSTORIH

Začetki delovanja pošte v Cerknem segajo v drugo polovico 19. stoletja. Avstrijsko ministrstvo za trgovino je 12. avgusta 1855 v Cerknem uvedlo službo za odpravljanje pošte (poštno špedicijo). Ta je vzdrževala zvezo s poštnim uradom v Tolminu. Prenos pošte so sprva opravljali poštni sli (Fussbotenposten) štirikrat tedensko peš.

Prvi je imel pošto v zakupu Janez Kofol, za njim Peter Podobnik-Petron. Pošta je bila tedaj »Pri Matku« (1894). Označeval jo je napis K.k. Postexpedition Kirchheim (Cesarsko kraljeva poštna špedicija Cerkno). Uradovanje je potekalo v nemščini. Pošta je dobila telegraf 12. oktobra 1899. Takrat jo je vodil Vekoslav Ravnikar (1899 do 1901), za njim so se zvrstili Amalija Schlechter (1902 do 1903) in Mira Schlechter s pomočnico Antonijo Bevk (1907 do 1911). Leta 1923 je pošto vodil Ernest Rojic, odpravnic je bila Čehovin Alojzija, sluga Jakob Bajt, sli pa Franc Bevk, Anton Kranjc in Venceslav Eržen. V času italijanske okupacije in še nekaj let po drugi svetovni vojni je bila pošta v poslopju »Pri Firbarju«, kasneje pa v bivši Šaunovi hiši, kjer je bil sedež občine Cerkno. Leta 1976 je bila preseljena v objekt Hotela Eta Cerkno.

V začetku so pošto raznašali peš v koših, nato s poštnim vozom s konjsko vprego. Tako so prevažali pošto iz Tolmina do Svete Lucije (sedanji Most na Soči) ter v Cerkno in od tam v Idrijo do leta 1911. Ko je prihajal poštar s kočijo iz Idrije, je trobil na rog in prepeval: »Slišite poštarja trobiti, čversto poje zviti mu rog!«. Leta 1912 je poštno vprego zamenjal zasebni tovorni avtomobil. Prvi prevoznik je bil Pavel Obid iz Cerkna. Njegovo podjetje se je imenovalo Podjetnik poštne avtomobilne zveze v Cerknem. Pošto je vozil iz Svete Lucije v Cerkno in do Idrije. Že leta 1920 pa je prosil za koncesijo za linijo Idrija-Logatec.

Poštni urad zaradi premajhnih prostorov v posloplju Hotela Eta Cerkno ni mogel slediti modernizaciji. Zato se je Pošta Slovenije odločila, skupaj z Občino Cerkno in Kmetijsko gozdarsko zadrugo Idrija, preurediti bivši gospodarski dom v Cerknem. Dne 1. junija 2001 so bili prostori pošte in občine slovesno odprti. Na prijazni svečanosti je imenitne prostore predal svojemu namenu generalni direktor Pošte Slovenije mag. Alfonz Podgorelec. Prvo pošto pa je županu občine Cerkno Juriju Kavčiču v košu prinesel starinsko opravljen poštar.

Filatelistično društvo Idrija je v sodelovanju s Pošto Slovenije, PE Nova

Gorica in Občino Cerčno ob tej priložnosti izdalo lep spominski ovitek in priložnostni poštni žig, ki je bil v uporabi 1. junija 2001 v novih prostorih pošte. Žig in ovitek je oblikoval Silvester Bajc, član FD Idrija. Pravokoten žig prikazuje pročelje prenovljene zgradbe, štiribarvni ovitek pa poslopje ter simbol pošte. Oblikovalec je domiselno vključil tudi znamko, ki prikazuje poštarja s košem in napisom Pošta Bukovo. Avtor omenjene znamke, ki je bila izšla ob 125. obletnici UPU maja 1999, Bronislav Fajon nam je dovolil brezplačno uporabo njegovega motiva. Priložnostni ovitek (FD Idrija, št. 47) je bil na slovesnosti razdeljen številnim gostom, ki so bili veseli te pozornosti.

Niko Jereb

PISMA NARAVOSLOVNIH SPOZNANJ

Carl von Linné
1707 – 1778
Uppsala

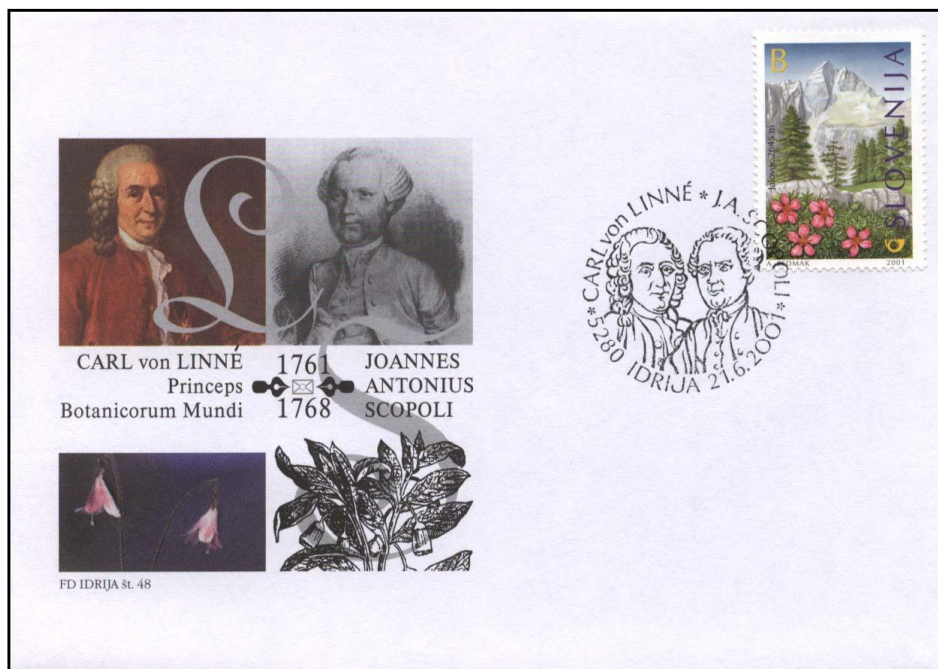
Joannes Antonius Scopoli
1723 - 1788
Idrija

Slovensko švedsko društvo in mesto Idrija sta na prenovljeni stavbi idrijske Švice, v kateri so nekoč stanovali in ordinirali rudniški zdravniki, postavila spominsko ploščo, posvečeno dolgoletnemu dopisovanju med slavnim švedskim naravoslovcem Linnéjem in »našim« naravoslovcem Scopolijem, prvim idrijskim zdravnikom. Slovesno odkritje plošče je potekalo na predvečer praznika občine Idrija (sv. Ahacij, 22. junij) in je bilo združeno s poimenovanjem trga pred Švico po Scopoliju. Svečanosti so prisostvovali številni ugledni gostje, med njimi tudi švedski veleposlanik v Sloveniji ter prof. dr. Darinka Soban, ki je kot odlična poznavalka življenja in dela obeh znanstvenikov izčrpno komentirala vsebino in pomen njune medsebojne korespondence.

Naše društvo je pomemben dogodek zaznamovalo z izdajo lične spominke ovojnice (FD Idrija, št. 48), ki jo je skupaj s pripadajočim informativnim vložkom (tekst Janez Kavčič) in priložnostnim poštnim žigom obli-

koval Nande Rupnik. Filatelistična obeležja smo takoj po prireditvi pred Švico predstavili v dvorani idrijskega gradu, kjer smo društvene člane in ljubitelje kulturne dediščine tudi podrobneje seznanili z vsebino Scopolijevih in Linnéjevih pisem.

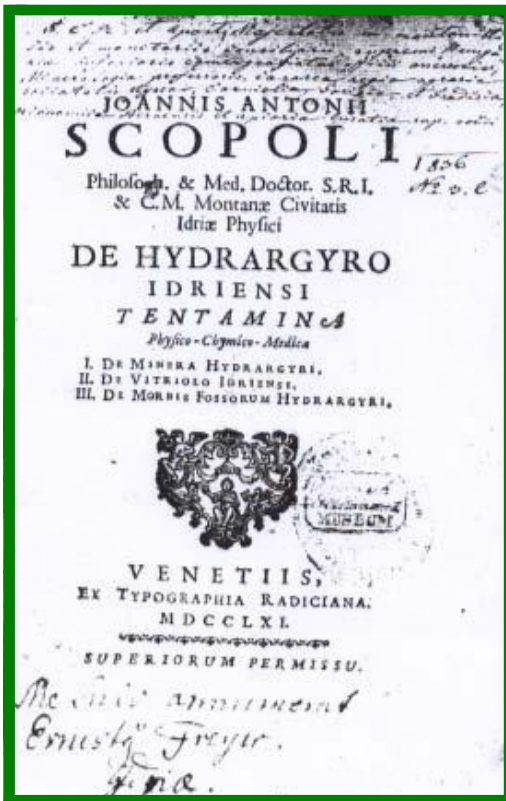
Nekaj besed o poštnem žigu in spominskem ovitku. Na žigu sta izrisana portretna lika obeh učenjakov. Njuni podobi sta kvalitetneje in na osnovi kopij avtentičnih predlog reproducirani na ovitku – Linné v barvah in Scopoli v črno-beli grafiki. Carla von Linnéja je malo pred smrtjo v oljni tehniki na platnu mojstrsko upodobil znani švedski slikar Aleksander

Roslin, član francoske Kraljevske akademije. Izmed treh poznanih Scopolijevih portretov (zdravnik v Idriji, profesor mineralogije in metalurgije v Banski Štiavnici, profesor kemije in botanike v Pavii) je na ovojnici uporabljen prvi, ki prikazuje kakih 35 let starega idrijskega rudniškega zdravnika. Portreta sta opremljena z ustreznimi imeni in letnicami, dopolnjena z inicialkama L in S ter osmišljena s peresoma in pismom. Pod Linnéjem »cveti« njegova *Linnaea borealis*, pod Scopolijem pa znana *Scopolia carniolica* (Kranjska bunika).

Znamenita raziskovalca narave – naravoslovna polihistorja 18. stoletja – se zaradi velike geografske oddaljenosti in slabih potovalnih možnosti nista nikoli osebno srečala, vendar sta prav preko dopisovanja tesno sodelovala, spoznavala drug drugega in postala iskrena prijatelja. J. A. Scopoli je med leti 1754 – 1769 služboval v Idriji kot prvi akademsko šolani zdravnik, utiral pot medicini dela, šest let predaval na rudniški strokovni šoli, predvsem pa temeljito raziskoval slovenski rastlinski in živalski svet. Prav v svojem idrijskem obdobju je izdal tri temeljna strokovna dela in sicer o rastlinstvu (*Flora Carniolica*, 1760), o rudniku in zastrupitvah z

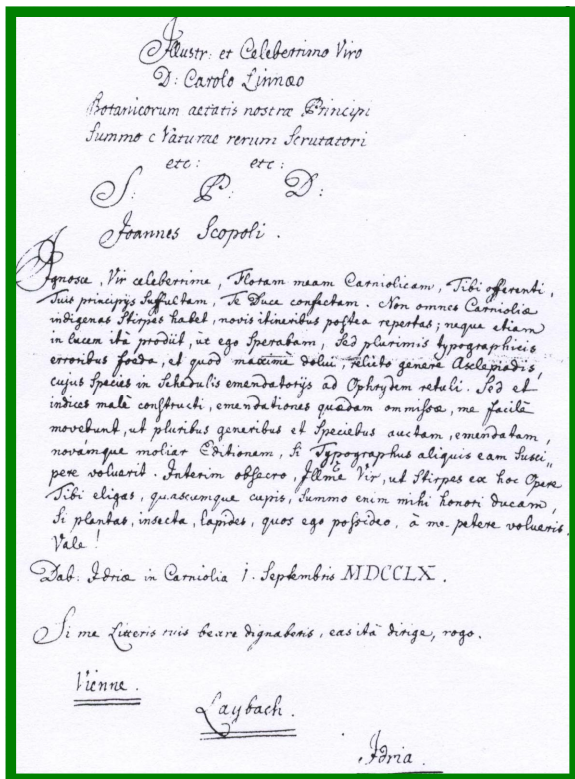
živim srebrom (*De Hydrargyro Idriensi*, 1761) in o žuželkah (*Entomologia Carniolica*, 1763). Sledil je znanstvenim metodam vzornika Linnéja, upošteval njegovo sistematiko in dvojno poimenovanje (rod in vrsta) rastlinskih in živalskih vrst. Celotna Scopolijeva bibliografija je pozneje (Štiavnica, Pavia) narasla na kakih 30 del, ki posegajo na večino naravoslovnih področij. Idrijski muzej hrani na primer njegov Uvod v metalurgijo, ki je izšel v Manheimu leta 1789. Carl von Linné, 16 let starejši od Scopolija, najslavnejši botanik vseh časov, je bil tedaj profesor na univerzi v Uppsali, dvorni zdravnik in splošno priznan »princeps botanicorum mundi«. V svojem veličastnem življenjskem delu *Systema naturae* je zbral in uredil vse naravoslovje – živalstvo, rastlinstvo in kamnine. Binomsko je označil

Naslovna stran Scopolijeve knjige o idrijskem živem srebru; prva izdaja: Benetke, 1761.

kar 4400 živalskih in 7700 rastlinskih vrst. Prejemal je naravoslovne pošiljke iz mnogih dežel in komuniciral s številnimi raziskovalci. Sodelo-

vanje med Scopolijem in Linnéjem se je pričelo leta 1760, ko je s prvim pismom iz Idrije v Uppsalo romala tudi Scopolijeva Flora Carniolica. Velika sodobnika sta si potem – iz ljubezni do spoznavanja narave – prijazno in spoštljivo dopisovala kar 16 let, do leta 1775. Večina pisem je potovala med Idrijo in Uppsalo, le nekaj poslednjih med Uppsalo in Banško Štiavnico, kjer je Scopoli – po odhodu iz Idrije – predaval na rudarski akademiji. Vsa pisma so bila napisana v latinščini, ki je bila takrat še prevladujoč mednarodni znanstveni jezik. Korespondenta sta si izmenjavala znanje in izsledke s področij botanike, zoologije in mineralogije, pa tudi knjige, razprave, risbe, primerke iz svojih zbirk in semena rastlin. Drug drugemu sta priznavala vrednost ugotovitev, razpravljala na isti ravni, prijazno opozarjala na netočne zaključke in korektno pristajala na korekture, če je bil sogovornikov argument trdnejši. Iz pisem ves čas diha medsebojno spoštovanje in predanost odkrivanju znanstvene resnice. Danes je prav ganljivo brati, kako željno je Linné pričakoval Scopolijeve knjige in kako laskavo je ocenjeval njihovo strokovno vrednost.

Prvo Scopolijevo pismo Linnéju,
poslano iz Idrije 1. septembra 1760.

Zaenkrat je poznanih 17 Scopolijevih pisem, ki jih hrani Linnéjevo društvo v Londonu in 13 Linnéjevih pisem, ki so v lasti knjižnice Biblioteca Civica v Veroni. Linnéjeva pisma Scopoliju je v slovenskem in anglešč-

kem prevodu (dr. Soban) skupaj s faksimili leta 1995 izdalo Prirodoslovno društvo Slovenije.

Simbol in neumrljiva priča plodnega sodelovanja dveh učenjakov 18. stoletja ostaja vitalna *Scopolia carniolica*, ki bogato krasí idrijske gozdove. Scopoli je v enem izmed pisem v Uppsalo poslal tudi semena Linnéju še neznane rastline, ki po četrť tisočletja še danes cveti v obeh Linnéjevih muzejskih botaničnih vrtovih.

Prvi kulturni stiki med Idrijo in Uppsalo (med Slovenijo in Švedsko!) v 18. stoletju so v našem času lahko zgled in spodbuda za znanstveno in kulturno izmenjavo na evropski in svetovni ravni.

Trije znani portreti J. A. Scopolija:

J.A. Scopoli - zdravnik v Idriji od 1754 do 1769 (ta portret smo uporabili na spominski ovojnici FD Idrija št. 48, prikazani na strani 15).

J.A. Scopoli - profesor metalurgije in mineralogije v Banski Štiavnici od 1769 do 1776 (portret smo uporabili na spominski ovojnici FD Idrija št. 21, prikazani v Filatelistu št. 9 na strani 7).

J.A. Scopoli - profesor kemije in botanike v Pavii od 1776 do 1788 (slika desno).

*Juanes Antonius Scopoli M.D. et
Phys. Reg. Galliarum*

V letu 2000 smo v Idriji praznovali kar dve petstoletnici. Jubilanta sta bila Antonijev rov, drugi najstarejši ohranjeni vhod v rudnik v Evropi in cerkev sv. Trojice. O Antonijevem rovu (Šelštev) smo poročali že v Filatelistu št. 14.

Na kraju, kjer je po legendi škafar odkril živo srebro, je bila postavljena kapelica, ki je bila kasneje prezidana v cerkev. Zgodovinar Janez Kavčič je o tem častitljivem idrijskem spomeniku napisal knjigo Znamenje vekov, Filatelistično društvo Idrija pa je praznik obeležilo s priložnostnim poštnim žigom in priložnostnim ovitkom, ki ga je oblikoval Nande Rupnik. Dne 4. decembra, na god sv. Barbare, zaščitnice rudarjev, je bila v gradu Gewerkenegg svečana promocija filatelistično poštne izdaje in predstavitev knjige Znamenje vekov. Društvo je pripravilo manjšo razstavo znamk in ovitkov z božično tematiko. Tradicionalno številna udeležba gostov je potrdila zanimanje za naše prireditve. To so omogočili Občina Idrija, Pekarna Jesenko in Mestni muzej Idrija.

***

Slovensko švedsko društvo iz Ljubljane je leta 2000 dalo pobudo, da bi obeležili sodelovanje dveh svetovno znanih učenjakov, Joannesa A. Scopolija in Carla von Linnéja, z odkritjem spominske plošče. J. A. Scopoli je deloval v Idriji, v hiši imenovani Švica. Med drugim se je posvečal tudi botaniki in navezal stike s slavnim švedskim naravoslovcem Carlom von Linnéjem z univerze v Uppsali. Avtorica zamisli, sedanja podpredsednica društva prof. dr. Darinka Soban, dr.med., je že vrsto let prijateljica Idrije in njene dediščine. Raziskovala je floro v okolici Idrije in proučevala delo J. A. Scopolija. V slovenščino in angleščino je iz latinščine prevedla pisma, ki sta si jih pošiljala Linné in Scopoli.

Občina Idrija, KS Mesto Idrija in Mestni muzej Idrija so skupaj s Slovensko švedskim društvom, omogočili postavitev spominske plošče na Švici v Kosovelovi ul. št. 8. Slovesnost je bila 21. junija 2001 na predvečer praznika občine Idrija. Ploščo je odkril švedski veleposlanik v Sloveniji John-Christer Åhlander, ki je pozdravil Idrijčane in goste v slovenščini. Poleg župana Cveta Kodra sta spregovorila tudi sedanji predsednik Slovensko švedskega društva Janez Pergar ter dr. Darinka Soban. Imeno-

vana je na kratko opisala delo obeh naravoslovcev in veleposlanika nago-
vorila v švedščini. Pripadla ji je čast, da je krstila ploščad pred Švico za
Scopolijev trg.

Foto Janko Prelovec.

Švedski veleposlanik Åhlander si ogleduje priložnostno filatelistično razstavo.

Filatelistično društvo Idrija je bilo zaproseno, da pripravi obeležje v spo-
min na ta dva znamenita naravoslovca. Nande Rupnik je oblikoval prilož-
nostni poštni žig in priložnostni ovitek (FD Idrija, št. 48), profesor Janez
Kavčič pa je prispeval tekst za informativni vložni kartonček. Nande Rup-
nik je zasnoval okrogel žig z doprsnima portretoma obeh učenjakov.
Zagrešil pa je napako. Nad glavo Scopolija je pisalo Linné in obratno.
Sprva ni popravil, češ, saj tega ne bo nihče opazil. Ko je poznavalka dr.
Soban ta osnutek videla, mi jih je kot koordinatorju projekta naložila in
rekla, da se nam bo cela Švedska smejala. Popravek je bil nujen. Rupnik
je oblikoval ovitek v štirih barvah in predstavil oba portreta, obe značilni
rastlini, linejevko in volčiča (kranjsko buniko) ter jih povezal z napisi in
s simbolom, ki označuje dopisovanje. Drugo »nerodnost« je napravil
Janez Kavčič v tekstu. Zapisal je namreč, da hrani Linnéjeva pisma Sco-
poliju Biblioteca Civica v Veroni v Italiji. Kavčič je (sicer pravilno) trdi-

tev povzel po navedbi (str. 53) v knjigi dr. Sobanove (1995), ki pa je imela slabe izkušnje z omenjeno knjižnico v Veroni, saj ji pisem niso mogli najti. Zato je pripomnila, da veronska biblioteka ne zasluži omembe v naši spominski izdaji. Vse smo uskladili in uredili v naše skupno zadovoljstvo.

Pred slovesnim odkritjem plošče je bil v gradu krajši sprejem gostov. V imenu generalnega direktorja Pošte Slovenije je Jože Kukec, direktor Poslovne enote Nova Gorica, podaril švedskemu veleposlaniku zbirko slovenskih znamk ter priložnostno polnitev izbranega vina s spominsko etiketo Vinske kleti Dobrovo ob 1000-letnici Solkana. Znamk je bila vesela tudi prof. dr. Darinka Soban. Predsednik FD Idrija Niko Jereb pa je švedskemu veleposlaniku podaril promocijski album s spominskimi društvenimi izdajami. Veleposlanik si je ogledal muzej in veliko zanimanja posvetil tudi priložnostni filatelistični razstavi. Na ogled je bil del zanimive zbirke idrijskega filatelista Franca Vidmarja z motivi metuljev, ki jih je Linné raziskoval.

Po končani slovesnosti na Scopolijevem trgu je moderatorka povabila pričujoče v grad, kjer je bila promocija filatelistično poštnega obeležja tega dogodka. Goste sta pozdravila predsednik FD Idrija in direktor Pošte Slovenija PE Nova Gorica Jože Kukec, ki je oblikovalcu društvenih izdaj Nandetu Rupniku izročil priložnostno darilo. Profesor Janez Kavčič je predstavil delo obeh naravoslovcev in podal nekaj zanimivejših citatov iz njunih pisem iz prevoda dr. Darinke Soban. Ob koncu so se obiskovalci, med njimi tudi dr. Jožko Bavcon, direktor Botaničnega vrta Ljubljane in prof. dr. Tone Wraber, zadržali na priložnostni pogostitvi, si ogledali filatelistično razstavo in žigosali svoje pošiljke s priložnostnim žigom, ki je bil ta dan v uporabi na pošti 5280 Idrija.

Niko Jereb

MORDA ŠE NISTE VEDELI

Pa poglejmo za začetek nekaj zanimivosti s področja prenosa pošte. Med bolj nenavadne načine prav gotovo lahko prištejemo rezljane lese-

ne palice, bolj znane kot pilbud ali härpil (Švedska). Take palice so prenašalci sporočil puščali na »poštних postajah« (konec 9. stoletja), kjer jo je prevzel naslednji prenašalec. Kasnejše bolj prefinjene izvedbe rezljanih krepelc, znane kot Budkavle (Švedska) oz. Budstika (Norveška) so uporabljali predvsem za prenos uradnih sporočil (konec 18. stoletja oz. v začetku 19. stoletja).

***

Poštni čevlji so rekli škornjem s sporočili, ki so jih obešali na veliko drevo v zalivu Olifant v Južni Afriki kot nekakšno nadomestilo za poštne nabiralnike. Tak način sprejemanja oz. pošiljanja sporočil so uporabljale trgovske ladje na poti iz Evrope v Indijo in nazaj.

Kitovo drevo v pristanišču Stilla poleg rta Horn so uporabljale kot poštni nabiralnik predvsem kitolovke z Antarktike. Ladje na poti domov v Nantucket, New Bedford ali katero koli drugo kitolovsko mesto v Novi Angliji, so pristajale pri tem drevesu in prevzemale pošto, ki je čakala pod njegovimi koreninami. Čas dostave take pošiljke ni bil ravno "express" - od 14 mesecev do štirih let.

***

Ste že slišali za dezinfekcijo poštних pošiljk? Nekako od 17. stoletja naprej so v času epidemij in raznih okužb dezinficirali vse poštne pošiljke, poslane s tega območja. Stroga določila dezinfekcije so v Angliji predvidela štiri načine razkuževanja:

- odpreti pošiljko in vsebino izpostaviti svežemu zraku,
- prekajevanje nad žerjavico (ožganine),
- brizganje ali potapljanje v kis (madeži),
- prebadanje pošiljk z namenom, da iztisnejo iz nje okužen zrak (glej vbojne reže na sliki pisma z Malte, iz katerega so na ta način iztisnili kužen zrak)

V Franciji, Italiji in na Malti so pošiljke, podvržene razkuževalnim postopkom, žigosali s posebnimi žigi.

***

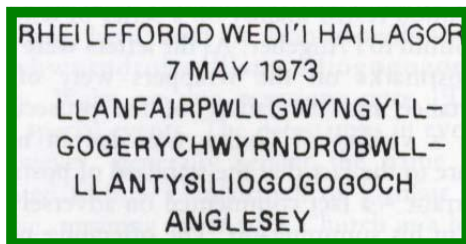
In ko smo že pri žigih..... Najzgodnejši primerki »poštних žigov« segajo v

daljno leto 2778 pred Kristusom. To so rdeči in modri žigi na uradnih pismih sodišča v času vladavine tretje dinastije v Egiptu. In vsebina teh žigov? Kar malce srhljiva: »V imenu vladajočega kralja, hitro!« Primerki so shranjeni v Kairskem muzeju.

***

Dnevni poštni žig z najdaljšim imenom kraja je bil uporabljen v kraju Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwllllantysiliogogoch Anglesey (Wales) 7. maja 1973. Ime kraja naj bi se glasilo nekako takole: »Cerkev Svete Marije v Luknji Bele Leske blizu strmo padajočega vrtinca in cerkve Svete Tilije...« Ime je nekako v 19. stoletju skoval lokalni krojač, da bi privabil čim več turistov. Dnevni poštni žig za vsakodnevno uporabo nosi skrajšano obliko krajevnega imena – Llanfairpwll ali Llanfair P. G. Najdaljše krajevno ime v Ameriki nosi kraj z imenom Kleinfeltersville..... Revček!

***

Z najkrajšim krajevnim imenom v poštne žigom pa se ponašata kraja na Norveškem in sicer imata oba enako ime: Å. Da ne bi prihajalo do zmešnjave zaradi enakosti imen, oba kraja običajno uporabljata imena pokrajin, in sicer: Å v Åfjord in Å v Lofoten. Imen z dvema črkama je toliko, da tega niti ne bom našteval.

***

Najkrajši, najdaljši.... Sami naj, naj, naj...

Pa pogledjmo še kakšno na temo znamke. Znamke, ki se prodajajo na poštne okencih, se običajno zelo hitro menjavajo, kar pa ne velja za znamko, izdano marca 1912 na Švedskem. Znamko nominalne vrednosti 1 öre je bilo moč kupiti in seveda tudi uporabljati v poštne prometu še leta 1970, če ne še kasneje. Pa računajte... Kaj ko bi ugibali, katera oseba je bila največkrat reproducirana na znamki? Ne gre? Kraljica Elizabeta. Do leta 1988 je bila samo na znamkah Anglije portretirana 1017 – krat (od leta 1952). Dr. Sun Yat – Sen se pojavlja na kitajskih znamkah najmanj 913 – krat od leta 1912.

***

Kaj pomeni tematika v filateliji, vemo vsi. Število znamk v taki seriji je lahko različno, od ene pa tja do .... Turčija je leta 1958 izdala serijo

znamk vrednosti 5 in 20 kurujev, z vsemi važnejšimi mesti med Adanom in Zonguldakom. Nabralo se je kar lepo število znamk oz. mest - 134; če pa so vsa tako pomembna je pa drugo vprašanje.

Po knjigi: James Mac Kay,
The Guinness Book of Stamps

Ta pa ni iz Guinnessove knjige rekordov.

Dandanes se pošta rada pohvali s svojo hitrostjo dostavljanja poštnih

pošiljk. Pa poglejmo поблиže hrbtno stran razglednice, poslana iz Idrije v Maribor davnega leta 1901.

V desnem zgornjem kotu vidimo, da je bila pošiljka poslana 31.08.1901. V spodnjem levem kotu pa vidimo datum prevzema kartice na pošti Maribor (Marburg) – 1.9.1901. To na kaj spominja?

In še nekaj. Ne vem, zakaj se Heider toliko žene glede dvojezičnih napisov. Saj smo le-te poznali že pred sto leti (Idria – Idrija).

In če bi radi videli prednjo stran kartice, pogledjte na naslednjo stran.

Silvester Bajc

To pa na nekaj spominja,
in sicer to je ....??

IN MEMORIAM - MIRKO KOBAL
17. XI. 1915 – 25. III. 2001

Med najzaslužnejše pokojne člane našega društva, kot so bili Josip Pivk, Toni Treven, Marjan Bedenk, Rafael Jereb, Srečko Logar, Stanko Majnik in Anton Ferjančič, je nedvomno spadal tudi gospod Mirko Kobal, ki se je za vedno poslovil v začetku letošnje pomladi. Umrli je 25. marca letos v 86. letu življenja, k poslednjemu počitku pa smo ga društveni sodelavci – skupaj s številnimi svojci, znanci in prijatelji – pospremili 28. marca na idrijskem pokopališču.

Pokojnik je izhajal iz znane idrijske

trgovske družine, ki si je svoje domovanje in poslovne prostore ustvarila ob glavni cesti pri Debeli skali – Pri Kobalu. Po ljudski šoli, ki jo je obiskoval v Idriji v prvih letih italijanske zasedbe, je nadaljeval šolanje na Alojzijevišču v Gorici. Kljub nadarjenosti je opustil misel na kak višji študij, saj se je odločil pomagati svojim domačim. V času, ko so zaradi socialne stiske ali politične oporečnosti mnogi njegovi vrstniki emigrirali čez rapalsko mejo, je imel zagotovljen vsaj zanesljiv vsakdanji kruh. Lahko se je zaposlil kar doma in do vpoklica v italijansko vojsko delal kot mlad trgovec. Tako si je že zgodaj pridobil obilico praktičnih znanj, ki so mu pozneje na življenjski in službeni poti zelo koristila. Zadolžitev in opravkov je imel na pretek, saj so Kobalovi posedovali trgovino s hrano, vinsko klet in gostilno.

Tuja nadoblast ga je za več let odtrgala od doma. Vojaška obveznost ga je kot rekruta vodila najprej v Rim, pozneje pa je kot italijanski vojak dalj časa preživel v Liki na Hrvaškem. Spremljala ga je vsaj ta sreča, da je opravljal pretežno uradniške posle.

Po drugi svetovni vojni se je družbeni status in materialni položaj dotedanje privatne trgovske družine bistveno spremenil. Kobalovo imetje je pobrala nacionalizacija in treba se je bilo znajti v novih razmerah. Mirko Kobal ni držal križem rok in je v svojih najboljših letih udejanil vse pridobljene podjetniške sposobnosti. Pristopil je k trgovskemu podjetju Rudosk (rudarska oskrba), ki je v času precejšnjega pomanjkanja življenjskih potrebščin preskrbovalo rudarske družine in mesto nasploh. Odgovarjal je predvsem za kolikor toliko redno nabavo osnovnih dobrin, kar je bila marsikdaj dokaj težavna naloga. Ker je premogel dovolj poslovnih izkušenj, je v kasnejših letih vidno javno napredoval in opravil uspešno poklicno kariero. Služboval je kot višji nameščeneec (komercialni direktor) pri trgovskih podjetjih Preskrba in Izbira, nazadnje pa je postal tudi prvi mož idrijske blagovnice Mercator. Na tem vodstvenem položaju je dočakal upokojitev.

Smisel in toplino zasebnega življenja je gospod Kobal iskal in našel v krogu svojih najbližjih. Že pred drugo svetovno vojno si je ustvaril družino z Zlatko Pajer, ki je umrla pred petimi leti. V zakonu so se jima rodile hčere Nuška (1937), Tea (1941) in Sonja (1948), za katere je kot oče zgledno skrbel. Z ženo sta zelo rada potovala po Sloveniji, pa tudi

po Avstriji in Italiji, saj sta imela veliko znancev in sorodnikov. H Kobalovim so pogosto prihajali na obisk gostje iz Italije, kajti spomini na medvojna leta so ohranjali žive medčloveške vezi. Kot vesten filatelista si je pokojnik redno izmenjeval tudi poštne znamke s sorodniki v Rimu.

Mirko Kobal se je zavedal resnice, da zgolj zadovoljitev eksistenčnih potreb še ne prinese notranje sreče. Prav zato je bil od mladih let do jeseni življenja srčno navezan na svoje drobne radosti. Prijetno se je počutil v jeklenem konjičku in zapustil svoj zvesti volan šele pred dvema letoma. Vedno znova so ga pritegovali in sproščali sprehodi. Užival je v svojem vrtu, v reševanju križank, ob branju knjig in prelistavanju leksikonov. Svojci vedo povedati, da je bil družabnega značaja, dobrega srca, požrtvovalen in vedno pripravljen storiti uslugo ali dobro delo.

Najljubši konjiček – od otroštva do smrti – pa mu je pomenila filatelija. Poštne znamke, ki so ga zamikale že pod Italijo, je vneto in skrbno zbiral in urejal domala tričetrto stoletja. Zbirke je sistematično dopolnjeval zlasti po letu 1950, ko se je dejavno vključil v organizirano društveno življenje. Dolga leta je bil med nosilnimi člani idrijskega filatelističnega društva, kar dvajset let (1965 – 1985) pa tudi predsednik FD Idrija. Vse-skozi, takorekoč do konca, je redno obiskoval nedeljske društvene sestanke, na katere ga je še med zadnjo zimo vozil zet Rajko. Zanimivostim, lepotam in bogastvom svojih albumov je posvečal mnogo pozornosti in časa, marsikdaj večino popoldnevov v tednu, razen nedelje.

Filatelistično društvo Idrija je s smrtjo Mirka Kobala izgubilo svojega najstarejšega člana. Vsi, ki smo se z njim redno srečevali, ga bomo ohranili v trajnem spominu. Pogrešali bomo njegova odkritosrčna mnenja, dobrohotne nasvete, iskrive domislice in šegave komentarje, s katerimi je tekoče spremljal aktualna dogajanja – seveda ne le na področju filatelije, temveč tudi v današnjem času nasploh. Z dobrodušnim nasmeškom in odkrito besedo je znal ob vsaki priložnosti premostiti generacijske razlike in najti neposredne stike tudi z nekajkrat mlajšimi društvenimi sodelavci. Njegovo ime, delovanje in zasluge ostajajo zabeležene v arhivski dokumentaciji in društveni kroniki, ki je že nekaj časa pripravljena za objavo.

Janez Kavčič

TISKARSKE NAPAKE NA SLOVENSKIH ZNAMKAH

Z raziskovanjem in ugotavljanjem napak ter različnosti na znamkah se ukvarjam že od samega začetka, ko sem začel zbirati znamke. Veliko filatelistov gleda na to s posmehom, češ da je to je samo izguba časa. Ko pa ugotovijo, da je napaka označena tudi v katalogih, jo želijo tudi sami. Na primer: državni grb 26.12.1991 s pomanjkljivo šrafuro (19. znamka v poli).

Filatelija ni samo kupovanje in vstavljanje znamk v albume ali filatelistične liste. Tako se zbirajo sličice, tako delajo otroci. Filatelija je tudi iskanje pomanjkljivosti in razlik na znamkah, opisovanje znamk in določanje njihovega mesta v zbirki. Razlike na znamkah opisujejo tudi tuje filatelistične revije in katalogi ter prikazujejo filatelistične razstave.

Na naših prvih znamkah, kot tudi na kasnejših rednih znamkah (grbi, kulturna dediščina...), je še vedno veliko napak. Tiskajo se cele serije znamk, ki so polne raznih madežev, vejic in pik, kar ne predstavlja nič drugega kot slabo opravljeno delo tiskarne. Da naštetu lahko uvrstimo k napakam, mora izhajati izključno od tiskanja. Pike, vejice, kljuke in madeži so zanimivi, če se ponavljajo in nastanejo pri tiskanju. Važno je tudi, da se napako dovolj vidi ter da vpliva na izgled znamke.

Vse napake delimo na tipične in netipične.

Netipične so tiste, ki se pojavljajo samo na enem primerku ali na več primerkih na različnih mestih v poli. Sem spadajo napačno zobčanje, pomaknjen kliše, dvojni tisk, napake v barvi in podobno.

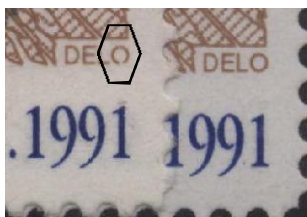
Tipične so napake, ki se pojavljajo na 10 ali več primerkih v nakladi, toda vedno na istem mestu v poli. Sem spadajo tudi vse napake, ki so nastale na klišejih in se vidijo na sliki znamke. Tipične napake so osnova za iskanje napak v filateliji, izziv filatelistu pa je, da jih odkriva, opisuje, jim najde mesto v poli in ugotovi skupno naklado.

Poleg napak se pojavljajo tudi razne varietete (latinsko: varietas pomeni

različnost, raznolikost). Pri večkratnih natisih prihaja do razlik. Največkrat je to drugačna barva, drugačen papir ali drugačno zobčanje. To se v glavnem dogaja pri večkratnem tiskanju rednih (frankovnih) znamk.

Objavljam nekaj primerkov še neregistriranih napak na »grbih«.

Franc Vidmar

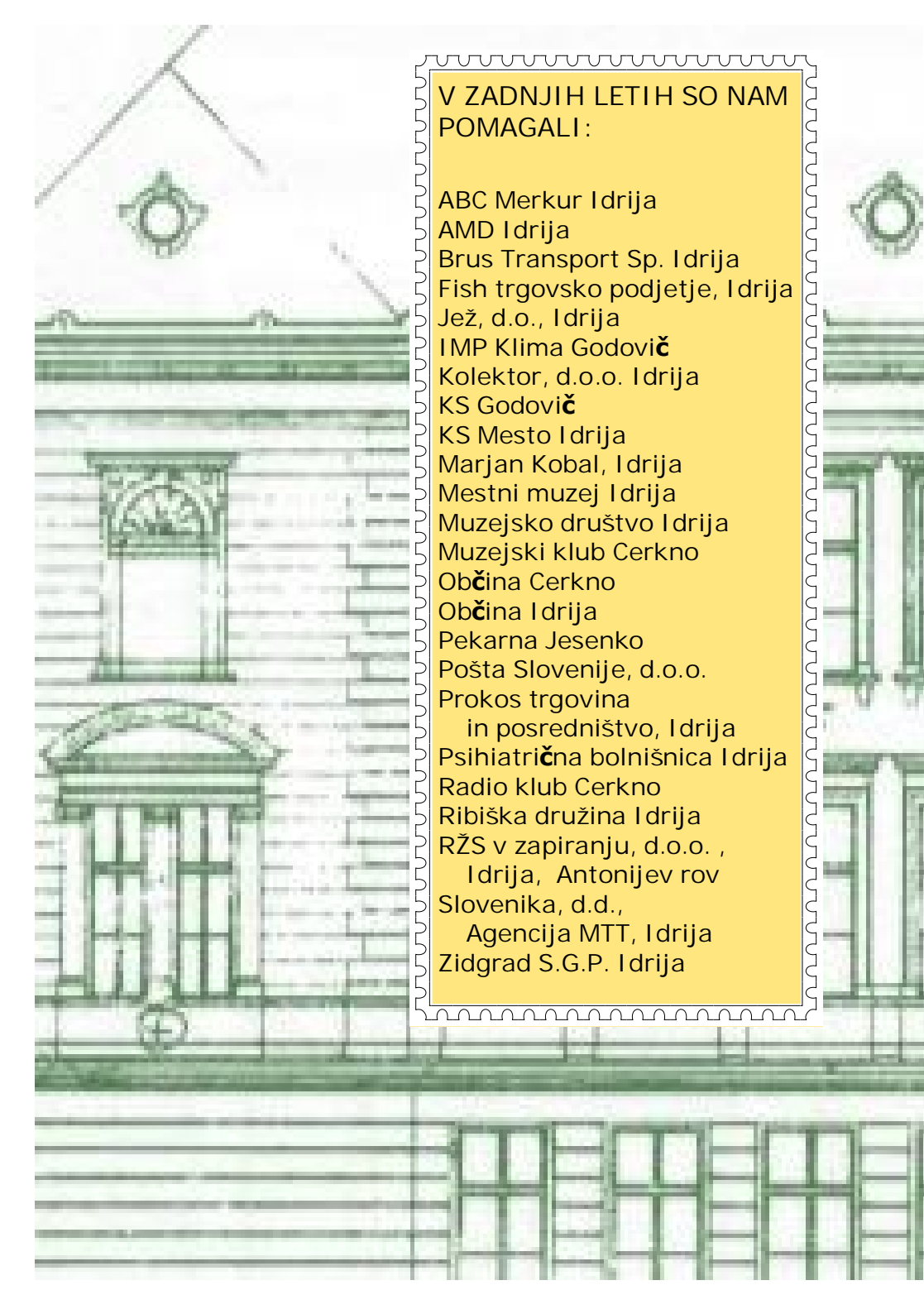

FILATELISTIČNA KARIKATURA

Silvester Bajc

V ZADNJIH LETIH SO NAM
POMAGALI :

ABC Merkur Idrija
AMD Idrija
Brus Transport Sp. Idrija
Fish trgovsko podjetje, Idrija
Jež, d.o., Idrija
IMP Klima Godovič
Kolektor, d.o.o. Idrija
KS Godovič
KS Mesto Idrija
Marjan Kobal, Idrija
Mestni muzej Idrija
Muzejsko društvo Idrija
Muzejski klub Cerkno
Občina Cerkno
Občina Idrija
Pekarna Jesenko
Pošta Slovenije, d.o.o.
Prokos trgovina
in posredništvo, Idrija
Psihiatrična bolnišnica Idrija
Radio klub Cerkno
Ribiška družina Idrija
RŽS v zapiranju, d.o.o. ,
Idrija, Antonijev rov
Slovenika, d.d.,
Agencija MTT, Idrija
Zidgrad S.G.P. Idrija